

RECENSE A REFERÁTY

J. Hralová-Adamczyková, K problémům pozdní doby bronzové v Pojizeří. Sborník Národního musea v Praze sv. XI-A — Historický č. 1, Praha 1957, str. 43, s 10 obr. v textu + VIII tb.

Práce je dobrou publikací menšího, ale významného pohřebiště v Dnebohu v Čechách (okr. Mnichovo Hradiště), na jehož výzkumu se autorka podílela. Důležitost spisku zvyšuje také to, že poznatků získaných výzkumem pohřebiště se snaží autorka využít k historickému pohledu na celou oblast lidu popelnicových polí u nás.

Úvodem jest podán stručný přehled dějin bádání o lužické kultuře doby bronzové v Čechách, v němž autorka přijímá Filipovu periodisaci této kultury na 3 stupně a územní rozdělení české lužické kultury na 2 hlavní skupiny, sev.-vých. a severní (českou-dolnolabskou), s přihlédnutím k menší nově stanovené chebské skupině. Na základě studia materiálu z Dnebohu a z celé pojizerské oblasti ukazuje autorka velmi správně na jistou svéráznost také této „pojizerské skupiny se silnými ohlasy knovízskými“.

Následuje popis a dějiny výzkumu dnebožského pohřebiště a podrobný soupis jeho inventáře. V soupise je zahrnut nejen archeologický materiál z nového výzkumu pohřebiště, poskytující při zpracování výhody nálezových celků, ale i starší nálezový materiál. Popisy hrobů a jejich inventáře jsou doplněny instruktivními nákresey. Lze jen litovat, že nemohlo býti zrekonstruováno více keramických tvarů pro kompletisaci jednotlivých hrobových celků.

V dalším — postupujíc podle jednotlivých typů — podává autorka rozbor keramiky z pohřebiště. Zde souhlasím s vyhledáváním analogií i s datováním pohřebiště (konec IV. a V. per. doby bronzové). Rozbor archeologického materiálu je však vždy poněkud subjektivně zabarven a tak i tu by bylo možno shledat snad více styčných prvků dnebožské keramiky s keramikou knovízské oblasti, na úkor oblasti slezsko-platěnické (i přes výskyt kofliku s vnitřním hvězdicovým ornamentem z hr. XXXVII a závěsné nádoby z hr. 13, což jsou tu spíše vyjímky). Z fragmentů bronzových předmětů z pohřebiště vytěžila autorka podle mého názoru maximum k chronologickým závěrům, které souhlasí se zmíněným datováním pohřebiště.

Důležitou partií je také kapitola o pohřebním ritu, která správně pozměňuje konservativní představy o uniformě žárového pohřebního ritu u lidu popelnicových polí u nás.

V poslední kapitole věnované otázkám vývoje lužické kultury v mladších fázích a problematice lužického osídlení v Pojizeří, řeší autorka, nejprve otázku plynulého lužicko-slezského vývoje u nás. Dochází k závěru, že lužická kultura — alespoň v Pojizeří — se vyvíjí směrem ke knovízské kultuře a odmítá názor o lužicko-slezském vývoji. I zde souhlasím s autorkou — pokud ovšem nevztahuje závěry učiněné rozбором materiálu z dnebožského pohřebiště na celou oblast lidu popelnicových polí u nás. Pokud bychom přenášeli výsledky bádání z jedné oblasti do oblastí sousedních, dopouštěli bychom se jistě metodické chyby. Pojizeří — a pohřebiště v Dnebohu to jen potvrdilo — nepatří již do vlastní, „čisté“ oblasti lidu popel. polí, jako východní Čechy a sev. Morava. Je pravděpodobné, že vývoj se tu dál jinak než na př. na sev. Moravě. Ostatně i na Moravě je rozhraní mezi vlastními oblastmi popelnicových polí a jižní smíšenou oblastí charakterisováno prolináním složky slezské a velatické (velaticko-podolské) a pro tuto oblast také nepatří beze zbytku teorie o lužicko-slezském vývoji.

Autorka také koriguje nedostatky v pracích moravských autorů, kteří se snažili prokázat lužicko-slezskou kontinuitu. Bylo by ovšem možné, namítnout, že na př. žlábkovaná osudí esovitě profilace, která autorka považuje za čistě slezské

(str. 34), se vyskytnou ještě ve vyslovených lužických hrobových celcích (na př. Domamyslice, hr. 13). Jestliže pak tyto souvisle žlábkované tvary přicházejí jak v hrobech lužických tak i slezských, není to přece jen jistým — byť ovšem pouze typologickým — důkazem pro lužicko-slezský vývoj? Také existence výhradně žárového ritu není jistě sama o sobě důkazem lužicko-slezské kontinuity, je však ovšem na pováženou, nemluví-li tato rituální jednota také ve prospěch plynulého vývoje lužicko-slezského naproti různým anomáliím v pohřebním ritu knovizské kultury oproti kultuře lužické. O těchto otázkách jistě je možno diskutovat a nedomnívám se, že mohou býti definitivně vyřešeny bez nových systematických výzkumů jak pohřebišť, tak i sídlišť také na severní Moravě. Jsem si také vědom, že na průkaznosti „moravské“ teorie o kontinuitě ubírá nedostatečné zveřejnění všeho množství již existujícího nálezového materiálu, který — podle mého názoru — již nyní pro souvislý vývoj lužicko-slezský na Moravě mluví.

Práce J. Hralové-Adamczykové znamená další krok vpřed v poznání významu lužické kultury v naší vlasti. Jest si jen přát, aby se podobných prací objevilo u nás — a také na Moravě — více.

Vladimír Podborský

DVA ÚVODY DO STAROVĚKÝCH DĚJIN

Hermann Bengtson, Einführung in die alte Geschichte. Zweite, durchgesehene und ergänzte Auflage. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1953. Stran 197 + index.

Autor známých řeckých dějin (viz LF III 1955, 269—273) napsal pro studující starověkých dějin pěkný, logicky utříděný a literaturou dobře opatřený úvod do starověkých dějin. Tyto dějiny zařazuje do světových dějin podobně jako E. Meyer a zdůrazňuje, že starověk začíná v různých zemích různě. Rovněž konec starého věku chápe elasticky a výslovně popírá teorie, které souhrnně nazývá slovem Katastrophentheorie (str. 5). Tím je také dána filosofická základna autorova, která, jak ještě ukážeme, nám zůstane mnohde velmi vzdálena. Autor rozdělil knihu v IX oddílů, z nichž některé mají ještě pododdíly. Každý oddíl je ukončen výběrem primární i sekundární literatury.

Po úvodní stati o starověkých dějinách vůbec následují dějiny oboru od renaissance do přítomnosti. Zvláště vysoko oceňuje autor Mommsena, a to i jako politického bojovníka za právo a svobodu. U každého autora uvádí zpravidla národnost. Nestalo se tak u B. Hrozného, kterého autor několikrát uvádí. Ostatně z celé slovanské literatury zná jen Hrozného, Práška a Rostovceva, pro kterého má slova obdivu. Český čtenář má ovšem o tomto hodnocení své mínění.

Třetí oddíl je věnován chronologii, geografii a anthropologii. Zde vyslovuje obecně správnou zásadu, že rozbor antických památek nesmí vést od chápání antické společnosti jako celku, zkrátka, že pro detaily nesmíme ztrácet ze zorného pole celek (str. 20). Čtenářovu pozornost zaujme několik názorných příkladů z chronologie; zřízení 11. a 12. tyly roku 307 k počtě Demetria a Antigona vede k tomu, že úřední a občanský rok probíhají současně, což nakonec shrnuje autor v závěru, že péči vládců o kalendář jest vysvětliti netoliko zájmy kultovními, nýbrž i tím, že universální říše potřebuje jednotné správy, ve které má právě kalendář velmi významnou úlohu (str. 25—26). Vykłady, týkající se starověkého zeměpisu, vycházejí ze zásady, že pojem země a národ byly ve starověku úzce spojeny natolik, že žádné historické dílo nemohlo opominout stránku zeměpisnou. Proto jako jeden z předpokladů pro práci úspěšného historika žádá B. to, aby měl historik nejen zeměpisné znalosti, nýbrž i nutnou historicko-zeměpisnou představivost. V zeměpisných podmínkách vidí autor jeden z nejdůležitějších činitelů v dějinách. Zvláštní význam přisuzuje i klimatu, jež podle něho vedlo k rozsáhlé řecké kolonizaci. Pro osídlení Černomoří připouští autor vedle klimatu i obchod, jinak však soudí, že se Řekové usazují tam, kde bylo možno pěstovat víno a olivu. Tak je nakonec autor, byť nepřimo, donucen přiznat primárnost ekonomických potřeb. Pro Německo, kde byly rasové teorie zvláště silně tradovány a neslavně přenašeny i do praxe, je významná pozornost, kterou autor věnuje anthropologii. Bengtson popírá existenci čistých rasových typů ve starověku a ukazuje, že smíšené rasy máme již ve starověku. Tato svá tvrzení dokazuje na laténské kultuře, v níž nalézáme dlouholebce vedle krátkolebců. Varuje také před upřílišněnou důvěrou ve starověká vyobrazení, jež často přinášejí portréty